

Ungdomsrådet - forslag om ny valgordning, forsterket mandat og utvidet rolle

Fra Hans Rugset, medlem i reglementsutvalget og gruppeleder i MDG.

1 Valgordning

Dagens valgordning er godt beskrevet i notatet i møteinnkallingen. Jeg anser ordningen for å ikke være hensiktsmessig av hovedsakelig to grunner:

For det første er det i dag ingen åpen prosess knyttet til valget hvor kandidatene står opp mot hverandre i "valgkamp". Forskjeller på hva kandidatene ønsker å legge vekt på hvis de blir valgt, blir ikke særlig synlige, og kandidatene blir heller ikke utfordret av hverandre.

For det andre er det liten eller ingen oppmerksomhet knyttet til Ungdomsrådet i dag. En viktig grunn til det er nettopp valgprosessen. Det blir lite engasjement rundt en prosess hvor gruppelederne for de fem største partiene skal sitte og utnevne medlemmer basert på skriftlige "søknader" og annenhånds informasjon.

Åpne debatter, "valgkamp" og å få frem forskjeller mellom kandidatene som de kan bli utfordret på, skaper derimot engasjement. En prosess med slike elementer ligner også mer på de ordinære prosessene knyttet til valg av medlemmer til politiske organer, og vil dermed bidra til større forståelse for demokratiske prosesser og til å vekke interesse for politisk arbeid.

Den eneste, farbare veien for å få gode, åpne valgprosesser med høy deltakelse anser jeg å være ved å involvere skolene. Dette kan skje på to måter: Enten ved å la det inngå i skolenes undervisningsopplegg, eller i regi av elevrådene.

Den nye læreplanen for ungdomsskolen og videregående skoler inneholder det nye, tverrfaglige temaet "Demokrati og medborgerskap". Det står i planen for ungdomsskolen at "skolen skal stimulere elevene til å bli aktive medborgere, og gi dem kompetanse til å delta i videreutviklingen av demokratiet i Norge." Kommunene og skolene står ganske fritt til å legge opp sitt eget undervisningsopplegg innenfor rammene av læreplanen. Å legge opp til valg av kandidat til Ungdomsrådet kan dermed inngå som en del av dette faget.

Alternativt kan elevrådene stå for valget. Da vil møter og valghandlinger trolig skje utenfor undervisningstiden og måtte arrangeres uten skolens direkte medvirkning.

Ulempen knyttet til en mer direkte valgprosess er at det kan bli en "popularitetskonkurrans" på de enkelte skolene, hvor kandidatene som prøver å nå frem bruker virkemidler og argumenter som ikke alltid er hensiktsmessige. Det tenker jeg er en ulempe som mer enn veies opp av fordelene knyttet til å lære om demokratiske valgprosesser og det engasjementet en slik prosess vil vekke. Dessuten vil en valgprosess som et ledd i undervisningsopplegget for "Demokrati og medborgerskap" kunne bøte på denne ulempen ved at flere elever får slippe til og man kan få en bedre forberedt og gjennomført prosess.

For å balansere ordningen noe, foreslår jeg at sekretariatet utreder en hybridløsning, der 10 av medlemmene velges direkte av skolene (6 fra ungdomsskolene og 4 fra

videregående skoler), og 5 medlemmer velges på den måten det gjøres i dag, med noen justeringer. På den måten kan også kandidater som ikke “når frem” i prosessen på skolene få en ny mulighet, i tillegg til at andre kandidater kan melde sin interesse.

Jeg foreslår videre at det utredes en ambulerende ordning som gjør at skolene veksler på å velge representanter. Siden valget skjer annethvert år, vil hensynet til at alle skolene skal bli representert bli ivaretatt over tid. At rådet utvides til 15 medlemmer tenker jeg er uproblematisk, og samsvarer også bedre med kommunens størrelse. Kommuner som er langt mindre enn vår har opp til 20 medlemmer i sine ungdomsråd.

Jeg foreslår dermed at det utredes en ny valgordning hvor skolene som et ledd i tverrfaglig tema “Demokrati og medborgerskap” arrangerer valg av 10 medlemmer til Ungdomsrådet basert på en ambulerende ordning, og at resterende 5 medlemmer velges i en prosess lik den vi har i dag. Alternativt kan skolenes elevråd arrangere valg av “skolekandidatene”.

Det bør også velges varamedlemmer for medlemmene, og helst personlige varamedlemmer. På den måten vil mandatet den enkelte er valgt på bli ivaretatt ved fravær.

2 Ungdomsrådets myndighet og rolle

Bærum Ungdomsråds myndighet per i dag er i henhold til gjeldende reglement for Ungdomsrådet (inntatt i Reglementet for folkevalgt organers virksomhet) følgende, jf. dets §2:

“Ungdomsrådet skal være et rådgivende organ og uttaler seg i saker som blir forelagt til uttalelse av kommunale organer og den kommunale organisasjon, og ellers i de saker som følger av lov. Rådet kan også etter eget initiativ ta opp saker innen sitt virkeområde. Rådets funksjon er å gi råd innad i kommunen.”

Den 17.06.2019 ble det vedtatt en ny nasjonal forskrift om kommunale og fylkeskommunale råd for eldre, personer med funksjonsnedsettelse og ungdom (forskrift om medvirkningsordninger). I følge forskriften skal Ungdomsrådets uttalelser følge saksdokumentene i den politiske behandlingen av saken. Denne regelen praktiseres også i Bærum kommune.

I gjeldende reglement for folkevalgte organers virksomhet i Bærum har ikke Ungdomsrådet møte- eller talerett i kommunestyrets møter, selv ikke i saker de har avgitt uttalelse. Det vises til reglementets §2-5.

Nasjonale regler åpner imidlertid for dette. I den nye forskriften om medvirkningsordninger §2 heter det i siste ledd: “Kommunestyret og fylkestinget kan gi medlemmer av rådene møte- og talerett i folkevalgte organer”.

Møte- og talerett praktiseres nå også i flere kommuner, blant annet i Lindesnes kommune, hvor Ungdomsrådet har møte- og talerett i kommunestyret, formannskapet og hovedutvalgene med to representanter. Det samme, med noen variasjoner, gjelder i Kragerø, Tromsø, Kristiansund, Halden, Nittedal, Ringeby og Narvik kommuner, for å nevne noen.

Jeg mener at det er viktig at ungdommen har møte- og talerett i folkevalgte organer. Særlig i de sakene hvor Ungdomsrådet har avgitt sin uttalelse, bør de få anledning til å argumentere for sine synspunkter og imøtegå andres synspunkter når sakene skal avgjøres. Ungdommen viser et stort engasjement i mange saker som angår dem, og dette bør komme til uttrykk også i folkevalgte organers behandling av sakene. Det vil bidra til økt interesse for politisk arbeid, og vil gi Ungdomsrådet økt betydning og bedre rekruttering. Jeg ser også for meg økt rekruttering til de politiske partiene, som gjennomgående trenger flere unge representanter.

Jeg ser ingen gode grunner til at Ungdomsrådet ikke skal ha møte- og talerett både i kommunestyret, formannskapet og alle hovedutvalgene. Det er nettopp i hovedutvalgene at grunnlaget legges for gode politiske beslutninger. Hvis vi skal ta innspillene fra Ungdomsrådet på alvor, bør de derfor få komme til uttrykk allerede her.

Jeg ønsker også en gjennomgang av hvilke saker og sakstyper som i dag forelegges Ungdomsrådet med tanke på å kunne vurdere om saksmengden og sakstypene er riktig dimensjonert og tilpasset.

Den nye forskriften om medvirkningsordninger åpner også for at ungdomsrådene kan gis myndighet til å fordele bevilgninger. Jeg legger til grunn at slike bevilgninger skjer innenfor vedtatte budsjetttrammer, og at det dermed må gis et konkret tilskudd til Ungdomsrådets disposisjon i handlingsprogrammet. Jeg ønsker å innføre en slik bevilgningsordning for Ungdomsrådet. På grunn av erfaringene fra Ungdommens kommunestyre (UKS) kan det være på sin plass å lage en god instruks for beslutninger om utdeling, for eksempel slik at utdeling kun vil skje en gang per år i et eget "budsjettmøte". I alle tilfelle vil prosessen bli en helt annen med 15 medlemmer med sammensatt bakgrunn, enn med 63 medlemmer fra alle skolene slik det var i UKS.

Til sist ønsker jeg å gi Ungdomsrådet rett til å be Kommunedirektøren om å utrede en sak nærmere. I dag er en slik rett uttrykkelig avskåret i reglementets §2, hvor det står følgende: "Rådet kan ikke pålegge kommunedirektøren særskilte utredningsoppdrag."

Dette kan være i strid med Forskrift om medvirkningsordninger §3 fjerde ledd, hvor det heter: "Rådene skal gis tilstrekkelig sekretariatshjelp." Hva som ligger i "sekretariatshjelp" er etter det vi kan se ikke omtalt nærmere i lovforarbeider eller andre steder. Jeg antar imidlertid at saksutredning vil være en naturlig komponent i en slik bistand.

For å kunne gi gode innspill, må Ungdomsrådet kunne forvente å få en god gjennomgang av konsekvenser for ungdom og andre sider som av en eller annen grunn ikke er omtalt nærmere i saksutredningen. Jeg ønsker, uavhengig av om forskriften må forstås som nevnt i forrige avsnitt, at Ungdomsrådet får mulighet til å be om utredning både av saker som de ønsker behandlet, og saker som er til behandling, men som Ungdomsrådet ikke anser godt nok belyst fra sitt perspektiv.

3 Forslag

Jeg foreslår følgende:

1. Ungdomsrådets medlemmer velges som følger:
 - a. 6 medlemmer velges av ungdomsskolene etter en ambulerende ordning.
 - b. 4 medlemmer velges av de videregående skolene etter en ambulerende ordning.
 - c. 5 medlemmer velges av en komité bestående av gruppelederne for de fem største partiene.
 - d. Valgprosessen på skolene inngår i undervisningsopplegget for det tverrfaglige temaet "Demokrati og medborgerskap".
[Alternativt punkt d: Valgprosessen på skolene avholdes i regi av skolenes elevråd.]
 - e. Det velges personlige varamedlemmer for hvert medlem.
2. Ungdomsrådet gis møte- og talerett i folkevalgte organer i de saker de ber om det.
3. Ungdomsrådet gis bevilgningsmyndighet med overordnede rammer angitt i kommunens ordinære budsjetter basert på en bindende instruks.
4. Ungdomsrådet gis rett til å be om saksutredninger i saker de selv ønsker behandlet og i saker som er til behandling.
5. Kommunedirektøren legger frem en sak med en gjennomgang av hvilke saker som forelegges Ungdomsrådet i dag hva angår dimensjonering og tilpasning av sakstilfang og sakstyper og presenterer en sak om dette til politisk behandling.